

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת ואתהגן תשפ"ב לפ"ק

בקעמפ מתיבתא נחלת יעקב וויען - לאק שעלדריק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ש"ם

באב. וגם להבין הענין שדייקא ביום זה יוצאות וחולות בכרמים. ועוד יש להבין, מה שאמרו תן עיניך במשפחה, ולא אמרו כלשון הכתוב תן עיניך באשה יראת ה' היא תתהלל. ויתכן לומר שכווננו במאמרם תן עיניך במשפחה, הכוונה על המשפחה שאתה רוצה להקים כעת ביחד עם זיווגך, דורות ישרים ומבורכים, תן עיניך על אשה כזו שיש לה המעלות שעל ידה תוכל לבנות משפחה מיוחסת בישראל.

*

ונראה דהנה משה רבינו אמר לישראל ויתעבר ה' בי למענכם (ג-כ). וברש"י למענכם, בשבילכם, אתם גרמתם לי ע"כ. ובפשטו שעל ידי שרבו ישראל על המים בא משה לידי חטא מי מריבה, והם גרמו לו זאת. ויתכן לומר שכוון גם על חטא הראשונה של ישראל במרגלים, שאלמלא חטא זה היו ישראל נכנסין תיכף לארץ ישראל, ולא היו שוהין במדבר ארבעים שנה, והיתה מרים עדיין קיימת, כי במיתתה נתהווה שלא היה מים לעדה, ויקהלו על משה ועל אהרן (במדבר כ-ב), וברש"י שכל ארבעים שנה היה להם הבאר בזכות מרים ע"כ. וגם אז עדיין לא הגיע עתו של משה למות, כמו שנרמז בתורה (בראשית ו-ג) בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה (חולין קלט:), ואם כן על ידי שחטאו במרגלים, נתאחר ביאתם לארץ ארבעים שנה, ומזה באו לידי חטא במי מריבה, וזהו ויתעבר ה' בי למענכם, אתם גרמתם לי.

והנה בחטא המרגלים נענשו, במדבר הזה יפלו פגריכם וגו', וטפכם אשר אמרתם לבו יהיה, והבאתי אותם וידעו את הארץ וגו' (במדבר יד-כט). וכל יוצאי מצרים נפלו במדבר ולא זכו ליכנס לארץ. והנה ביציאת מצרים אמר ה' למשה, לכן אמור לבני ישראל אני ה', והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם וגו', וגאלתי אתכם וגו', ולקחתי אתכם לי לעם וגו', וידעתם כי אני ה' אלקיכם

ואתהגן אל ה' בעת שהוא לאמור וגו', אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו', ויתעבר ה' בי למענכם ולא שמע אלי, ויאמר ה' אלי רב לך, אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה (ב-ג). המפרשים דקדקו דלכאורה 'בעת שהוא' מיותר. וגם מה שהשיב לו ה' 'רב לך' נראה כמיותר.

ונקדים עוד מה דאיתא במשנה (תענית כו:) לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים וכו', ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים, ומה היו אומרות, בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך, אל תתן עיניך בנוי תן עיניך במשפחה, שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל (משלי לא-ל) ע"כ. ובגמרא (שם ל:) בשלמא יום הכיפורים משום דאית ביה סליחה ומחילה, יום שניתנו בו לחות האחרונות, אלא ט"ו באב מהו. ובגמרא שם יש ששה דברים טובים שאירעו ביום הזה, יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה וכו', יום שהותר שבט בנימין לבוא בקהל וכו', יום שכלו בו מתי מדבר [דתניא כל ארבעים שנה שהיו במדבר, בכל ערב תשעה באב היה הכרוז יוצא ואומר צאו לחפור, והיה כל אחד ואחד יוצא וחופר לו קבר, וישן בו שמא ימות קודם שיחפור, ולמחר הכרוז יוצא וקורא, יבדלו חיים מן המתים, וכל שהיה בו נפש חיים היה עומד ויוצא, וכל שנה היו עושין כן, ובשנת ארבעים שנה עשו, ולמחר עמדו כולן חיים, וכיון שראו כך תמהו ואמרו שמא טעינו בחשבון החודש, חזרו ושכבו בקבריהן בלילות עד ליל חמשה עשר, וכיון שראו שנתמלאה הלבנה בחמשה עשר ולא מת אחד מהם, ידעו שחשבון חודש מכון וכבר ארבעים שנה של גזירה נשלמו, קבעו אותו הדור לאותו היום יום טובן וכו' ע"ש.

ואבתי יש להבין, דגם אחר כל המעלות שמנו חכמים על יום זה, מכל מקום במה עדיפי משאר החגים ומועדים, עד שלא היה בישראל יום טוב כל כך גדול כמו ט"ו

לששים (רמב"ן שם, רש"י שה"ש ג-ז). ואם כן יוצאי מצרים שלא היו במספר הפקודים נכנסו לארץ. שנית, איתא ברש"י (שם) ובאלה לא היה 'איש', אבל על הנשים לא נגזרה גזירת המרגלים, לפי שהן היו מחבבות את הארץ ע"ש.

שלישית, אמרו חז"ל (שם) לא נגזרה גזירה על שבטו של לוי דכתיב (במדבר יד-כט) במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקודיכם לכל מספרכם מבין עשרים שנה ומעלה, מי שפקודיו מבין עשרים, יצא שבטו של לוי שפקודיו מבין שלשים ע"כ. ויש לומר דגם זה מרומז בקרא זה, שאמר ובאלה לא היה איש 'מפקודי משה ואהרן הכהן' אשר פקדו את בני ישראל במדבר, ולכאורה לאיזה צורך הזכיר כאן מי היה עומד בראש הפקודים, שהיו משה ואהרן. אך כאשר נדייק במקרא נראה, כי פקודת המנין של בני ישראל היו על ידי משה ואהרן יחד, כמו שנאמר (במדבר א-ג) כל יוצאי צבא בישראל תפקדו אותם לצבאותם 'אתה ואהרן'. אמנם במצות מנין הלויים כתיב, וידבר ה' אל 'משה' במדבר סיני לאמור, פקוד את בני לוי וגו', ויפקוד אותם 'משה' על פי ה' כאשר צוה (שם ג-ד), הרי דפקודת הלויים היתה רק על ידי משה לבדו, ולא עם אהרן. ועוד גם זאת, שאמר ויפקוד אותם משה 'על פי ה'. וברש"י אמר משה להקב"ה, היאך אני נכנס לתוך אהליהם לדעת מנין יונקיהם. אמר לו הקב"ה עשה אתה את שלך ואני אעשה את שלי. הלך משה ועמד על פתח האהל, והשכינה מקדמת לפניו, ובת קול יוצאת מן האהל ואומרת כך וכך תינוקות יש באהל זה, לכך נאמר על פי ה' ע"כ. ולכן דייק קרא ובאלה לא היה איש מפקודי 'משה ואהרן', אבל שבט לוי לא היו בכלל אלה, אלא מפקודי משה ומפקודי ה', ועליהם לא אמר ה' שם ימותו במדבר.

והפוג הרביעית של יוצאי מצרים שנכנסו לארץ ישראל, היו ט"ו אלף ופרוטרוט שהיו צריכין למות בשנה האחרונה, ונתבטלה מהם הגזירה, וכלו מתי מדבר (עיין תוס' בבא בתרא קכא. ד"ה יום). ועל זה בא הרמז בהנגינה רביעי על מה שאמר ה', וידעתם כי אני ה' וגו' והבאתי אתכם אל הארץ וגו', כי בארבעה סוגים מיוצאי מצרים יתקיים והבאתי אתכם אל הארץ, אך על שאר יוצאי מצרים יש תנאי, שאם יחטאו בחטא המרגלים לא יבואו הם אל הארץ רק בניהם. – ולכן בהמצוה הראשונה שנצטוו במצרים לעשותה בכניסתם לארץ, כתיב (שמות יב-כה) והיה כי תבואו אל הארץ וגו', הנגינה 'מונח רביעי', שבציווי זה הנוגע ליוצאי מצרים, מונח רק ארבעה סוגים שיבואו אל הארץ וכן"ל, כי השאר מתו במדבר בחטא המרגלים.

*

ומעתה נחזי אנן, אלמלא לא היו חוטאים במרגלים, והיו נכנסים לארץ ישראל מיד, באיזה יום היתה התכנית למעלה להביאם אל הארץ. ויתכן לומר שהמחשבה

המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב (שמות ו-ו). וכתוב באור החיים הק', קשה כי דברי אל-עליון דברו טהור הוא, כי יוצאי מצרים הם הנכנסים לארץ, דכתיב והבאתי אתכם אל הארץ, ולא מצינו שכן היה, אלא ואת בניהם הביא שמה, אבל כל דור יוצאי מצרים מבין עשרים שנה נפלו פגריהם במדבר. ותגדל הקושיא למה שאמרנו שנשבע ה' על כל הדברים באומרם לכן, ואמרו ז"ל (שמור"ד) אין לכן אלא לשון שבועה. ונראה כי מקור החכמה נתחכם על קושיא זו, וקודם אומר והבאתי אתכם וגו' אמר וידעתם כי אני ה' המוציא וגו', פירוש תנאי הוא הדבר, ובוזה והבאתי וגו', וזולת זה אם תנאצו ה' אין כאן הבטחה זו, ואשר על כן כתב פרט זה של ידיעת ה' וגו' באמצע הבטחות הטובות, ולא איחר ולא הקדים, לומר עד כאן הוא בשבועה בלא תנאי, אבל פרט זה של הבאתם לארץ, תנאי הוא הדבר וידעתם וגו' אז הבאתי, וזולת זה יהיה מה שיהיה ע"כ.

וביאורו הוא, כי סיבת חטא המרגלים היה שאמרו, לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו (במדבר יג-לא), וברש"י כביכול כלפי מעלה אמרו ע"כ. ואם היה לנגד עיניהם תמיד הנסים והנפלאות שהיתה ביציאתם ממצרים, שהוציאם ה' באותות ומופתים נוראים, ממקום שאין עבד יוכל לברוח, ושמעו עמים ירגזון וכו', לא היו צריכים לירא מליכנס הארץ. וכמו שאמר הכתוב (דברים ז-ז) כי תאמר בלבבך רבים הגויים האלה ממנו איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם זכור תזכור את אשר עשה ה' אלקיך לפרעה ולכל מצרים וגו'. וזהו התנאי, וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, כי ידיעה הוא לשון חיבור (על דרך ואדם ידע את חוה), ואם תהיו דבוקים במה שראיתם איך הוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, אז לא תבואו לידי כך לדבר סרה על ביאת הארץ, והבאתי אתכם אל הארץ.

והנה על תיבת וידעתם הנגינה היא 'רביעי', כי באמת יש כאן ארבעה לשונות של גאולה, וכנגדם אמרו שבליל פסח לא יפחתו לו מארבע כוסות של יין (רש"י פסחים טז:), ושוב נאמר עוד לשון, 'והבאתי אתכם אל הארץ, שזה תלוי כבר בתנאי, אבל ארבעה ראשונות יהיו בכל אופן, ולכן הנגינה היא רביעי.

אמנם יש לרמוז עוד, כי הגם שיוצאי מצרים לא נכנסו לארץ ישראל, מכל מקום היה ביניהם ארבעה סוגים שנכנסו לארץ, דהנה כתיב (במדבר כו-טד) ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן הכהן אשר פקדו את בני ישראל במדבר סיני, כי אמר ה' להם מות ימותו במדבר. ואיתא בגמרא (בבא בתרא קכא:) לא נגזרה גזירה לא על פחות מבין עשרים ולא על יתר מבין ששים ע"ש. וזהו ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן, שלא נמנו רק בין עשרים

ולקחתי אתכם לי לעם, לא היו ישראל נאים במראיתם, וכמבואר ברש"י (שמות יב-ו) שלא היה להם זכותים, שנאמר (יחזקאל טז-ז) ואת ערום ועריה, והללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה, אלא הביט ה' על המשפחה של הכלה, הגיעה שבועה שנשבעתי לאברהם שאגאל את בניו. וכמאמרם (ראש השנה יא.) קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות (שיר ב-ח), על ההרים בזכות אבות, על הגבעות בזכות אמהות ע"ש. וכיון שביום הכיפורים וחמשה עשר באב היו יום אירוסין ונשואין של הקב"ה עם ישראל, על כן אמרו גם הם באותה לשון, אל תתן עיניך בנוי תן עיניך במשפחה, דוגמת דיבורו של הקב"ה כאשר בחר בכנסת ישראל כלתו.

*

והנה ביום ט"ו אב כלו מתי מדבר, וכתבו התוס' (בבא בתרא קכא. בד"ה יום) בשם רבינו תם, דבשנה אחרונה ביטל מהן הגזירה, ונשארו מהן ט"ו אלף ופרוטרוט, אותן שהיו ראויין למות בשנה אחרונה, כמו שמצינו בחזקיהו דכתיב (מלכים ב כ-א) צו לביתך כי מת אתה, והאריך לו הרבה ע"כ. ולא ביארו מה היתה הסיבה לזה שיתעוררו רחמי שמים על הט"ו אלף, שריחם ה' עליהם ולא מתו.

ונראה דהנה משה רבינו התפלל תקט"ו תפלות שיכנס לארץ, כמנין ואתחנן (דב"ר יא-ו). ויש להבין מהו הענין של מספר התפלות הללו. וגם להבין לאיזה צורך אמר לו ה' אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, מה איכפת ליה שיתפלל תקט"ו תפלות או יותר. וכתוב בפני יהושע (ברכות לב:) דהנה כתיב ואתחנן אל ה' בעת ההוא, וברש"י לאחר שכבש ארץ סיחון ועוג חשב שמא הותר הנדר. ומצינו שאמר הקב"ה למשה (דברים ב-ד) ראה נתתי בידך את סיחון וגו' היום הזה אהל תת פחדך וגו', ומאז היה למשה פתחון פה להתפלל. ודיבור זה היה בט"ו באב, דהיינו ביום שכלו בו מתי מדבר דכתיב שם ויהי כאשר תמו וגו' (בבא בתרא שם). ומעתה צא וחשוב מן ט"ו אב עד ז' אדר יום שמת בו משה, כשתחשוב החדשים על הסדר אחד מלא ואחד חסר, עולה מאתים יום. ובכל יום התפלל שלש תפלות, ואז עולה החשבון ת"ר תפלות. אמנם בשבת אין שואלין צורכי יחיד, ויש להחסיר כ"ח שבתות שהיו באותן מאתים ימים, נשארו קע"ב יום, ושלש תפלות בכל יום הרי תקט"ז. אבל ביום ט"ו באב בעצמו לא היה מתפלל כי אם שני תפלות, שלא היה הדיבור מתייחד עם משה אלא ביום ולא בלילה, הרי לך חשבון מכוון, תקט"ו תפלות, מיום ט"ו אב עד ז' אדר שמת בו בשעת מנחה ע"כ.

והנה מבואר בספר חסידים (סימן שפז) דאם התענה והתפלל על דבר אחד ולא נתקיים תפלתו, יועילו תפלותיו לשאר דברים, או לזרעיו מאותו ענין ע"ש. וכתוב

הקדומה של הקב"ה היתה על יום ט"ו באב. והיא, כי המרגלים חזרו מארץ ישראל למדבר בדבתם ביום תשעה באב (תענית כט.), ואם לא היו מוציאים דבה, אלא היו אומרים טובה הארץ מאד מאד, היו ישראל מוכנים כעת להמשיך הדרך לכניסת הארץ. ומצינו בכניסת הארץ, שאמר להם יהושע, עברו בקרב המחנה וצוו את העם לאמור, הכינו לכם צדה (וברש"י כל דבר הצריך לדרך וכלי זיינם למלחמה אמר להם לתקן), כי בעוד שלשת ימים אתם עוברים את הירדן הזה לבוא לרשת את הארץ וגו' (יהושע א-א). ואם כן גם משה היה נותן להם זמן הכנה שלשה ימים אחר תשעה באב להזמין עצמם לכניסתם, ואז היו הולכים לדרך עד ארץ כנען.

והנה מבואר ברמב"ן (בראשית מב-ט) כי ממצרים לחברון יש כמו מהלך ששה ימים ע"ש. ובני ישראל כבר הלכו חלק גדול מזה במדבר, אשר בעת שילוח המרגלים היו חונים ברתמה, וכמו שנאמר (במדבר לג-ח) ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה, וברש"י על שם לשון הרע של המרגלים ע"ש. וזה היה כבר קרוב לעשרים מסעות של המ"ב מסעות ממצרים לארץ ישראל. ושפיר יתכן לומר שנצרכו לזה שלשה ימים עד בואם לארץ כנען, ואם כן היה חל כניסתם לארץ ישראל ביום ט"ו באב.

ולפי זה היה יום חמשה עשר באב מוכן ומזומן בשורשו להיות היום טוב היותר גדול אחר קבלת התורה, יום חתונתו ושמחת לבו זה מתן תורה (תענית כו.), זמן האירוסין של כנסת ישראל עם הקב"ה, וארשתין לי לעולם. וביום ט"ו באב היתה צריכה להיות זמן כניסתן לחופה, אשר הביאני ה' חדריו, ארץ ישראל מכון שבתו של הקב"ה, אשר ה' שוכן בציון, והיה אז גמר היחוד. וכיון שמגלגלין זכות ליום זכאי (שם כט.), על כן לעתיד אירעו בו שש מאורעות לטובתן של ישראל, ומהם שהוא יום שהותרו שבטים לבוא זה בזה, שהותרה שידוכין עם כל השבטים, והוא יום שהותר שבט בנימין לבא בקהל לישא נשים, כי שורש יום זה היא גמר הנישואין של כנסת ישראל, כלה קרואה בנעימה, עם הקב"ה זה דודי וזה רעי, בנות ירושלים.

ובני ישראל אף על גב דאיהו לא חזו מזלייהו חזו (מגילה ג.), על כן לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים, כי ביום הכיפורים היה האירוסין, יום שניתנו בו לחות האחרונות, ויום חמשה עשר באב יום היה מוכן ומזומן מראש להיות זמן כניסת חופה, כניסתן לארץ ישראל. ועל כן אז בנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים, ונתעורר בו שידוכין ואירוסין, בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך.

ואמרו אל תתן עיניך בנוי תן עיניך במשפחה, כי בעת שהקב"ה בחר בישראל להוציא אותם ממצרים,

עוד שם (סימן ריח) שאם התחנן על חבירו, אף על פי שלא הועיל, מכל מקום כשיבוא הוא או זרעו לאותו צער, הקב"ה זוכר מה שעשה לחבירו כשנעשה לו זה המאורע ע"כ. ומעתה יש לומר דכמו כן בתפלת משה רבינו, שהתפלל ליכנס לארץ עם כל ישראל יחד, אם כי לא הועיל תפלתו לעצמו, מכל מקום תפלתו לא חזר ריקם. ובהיות שנשמת משה היא שורש נשמות של הששים רבוא נשמות (שהש"ר א-ד), על כן תפלתו הועיל על אותן שנשארו עדיין מיוצאי מצרים שנגזר עליהם שלא יכנסו לארץ, דנתבטל מהם הגזירה על ידי תפלתו של משה. וזה פעל משה תיכף בתפלתו הראשונה ביום ט"ו אב, ולכן בו כלו מתי מדבר. ודהגם שלא מתו גם מקדם בתשעה באב בהיותם בתוך קברם, מכל מקום אין הכרח שנתבטל מהם הגזירה, כי לא נאמר הגזירה שימותו בתשעה באב דייקא, אלא נגזר עליהם שלא יכנסו לארץ, ועדיין הגזירה חופפת עליהם. ורק בט"ו באב, היום שהתחיל משה להתפלל, אז כלו מתי מדבר, נתבטלה מהם הגזירה כליל, ולכן קבעו היום טוב על יום ט"ו באב, ולא בתשעה באב שאז כלו מיתתם].

*

ולפי מה שנתבאר למעלה, כי לפי חשבוננו של הקב"ה למעלה, לולא שחטאו המרגלים, היה צריך להיות זמן כניסתם לארץ ביום ט"ו באב בשנה השנית לצאתם ממצרים, יש לומר שלכן בחר משה רבינו להתחיל תפלותיו ביום הזה דייקא, כי יומא קגרים, שבשורשו הוא יום שהיה מוכן ומזומן לכניסת ישראל בארץ, והוי עת רחמים לתפלתו, אעברה נא ואראה את הארץ הטובה.

והנה אם נחשוב הימים מיציאת מצרים עד יום ט"ו אב בשנה השנית, אשר תכלית יציאת מצרים היתה עבור שיהיו ישראל לעם ולהכניסם לארץ, וכמו שנאמר בארבע לשונות של הגאולה, והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי אתכם לי לעם, והבאתי אתכם אל הארץ. ויום כניסתם לארץ ישראל היה מוכן על יום ט"ו אב, הרי מחמשה עשר בניסן עד חמשה עשר באב לשנה של אחריה, יש תע"ב יום (שנה שלימה של שני ימים, ועוד ארבעה חדשים של קי"ח יום, שעולה ביחד תע"ב). וליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, שתפלת משה התחילה ביום ט"ו באב, ועל כן אמר ואתחנן אל ה' בעת' ההוא לאמור, שהתחיל תפלותיו ביום שהיה מיוחד ומזומן לישראל ליכנס לארץ בצאתם ממצרים, שהיה תע"ב יום אחר יציאתם משם כמספר 'בעת'. ושורש יום הזה מסוגל לעורר רחמים שיכנס לארץ. וגם אמר

ואתחנן אל ה' בעת 'ההוא' לאמור, עולה כמספר ט"ו אב' עם הכולל.

*

ותפלתו של משה נמשכה קע"ב ימים, ובהם התפלל התקט"ו תפלות עד יום ז' אדר. נוגם זה נרמז בראשי תיבות של ו'אתחנן אל ה' בעת 'ההוא' לאמור, ה' אלקים א'תה ה'חלות ל'הראות א'ת ע'בדך, שעולה כמספר קע"ב]. ואז כשהשלים תקט"ו תפלות אמר לו ה' רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, וזה היה בו' באדר (כמבואר במדרש ויק"ר יא-ו). והענין יש לומר על פי מה שכתוב באור החיים הק' על הפסוק ויקרבו ימי ישראל למות (בראשית מז-כט), כי בכל לילה בעת השינה עולה למעלה כל המצות שעשה באותו היום, ותיקן ניצוצי נשמתו, וכשיגיע קץ האדם פקודת נפשו, יתוספו בו כל חלקי הנפש אשר נדו והלכו מידי לילה ולילה, והוא אומר (תהלים קד-כט) תוסף רוחם יגעון, הרוח עצמה שלהם. וזהו ויקרבו ימי ישראל למות, פירוש חלקי הנשמה שעלו ממנו דבר יום ביומו, הן עתה קרבו, והוא אומר למות, והרגיש יעקב אבינו בתוספות המרובה, כי באו ימי השילום, ויקרא לבנו ליוסף ע"כ.

ואם כן ביום המיתה אז מתאספים ונקבצו כל המעשים טובים שעשה האדם במשך כל ימי חייו, והם טובבים אותו, ותוסף רוחם, באופן שהאדם עומד ברום המעלה או יותר מכל שאר ימי חייו. נולכן הפליגו חז"ל (חגיגה ה:) בגודל הזכות של מי שנמצא בעת הסתלקותו של צדיק, ודרשו עלה הכתוב (תהלים מט-ו) ויחי עוד לנצח לא יראה השחת כי יראה חכמים ימותו ע"כ. והיינו כי אז זכותו נשגב מאד בהתקבץ אתו עמו כל המצות והמעשים טובים ביחד מה שעשה כל ימי חייו. ועל דרך זה אמרו (כתובות קג:) דנפקא בת קול ואמרה, כל דהוה באשכבתיה דרבי מזומן הוא לחיי העולם הבא ע"ש].

ומעתה משה רבינו, שאמרו חז"ל (ברכות לב:) שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממשה רבינו ע"ש. ביומו האחרון נתקבצו אצלו כל המצות ומעשים טובים שעשה בחייו, והיה אז כחו עצום מאד, ואם היה מתפלל אז על כניסתו לארץ, לא היה כח לשום דבר לעכב את תפלתו, על כן מנע ה' אותו מלהוסיף להתפלל. ואמר לו, 'רב לך', עתה יש לך כח רב, עתה נתקבצו כל המעשים טובים הרבות אשר עשית, ותפלה במצב כזו אי אפשר להשיב ריקם, על כן אני מבקשך 'אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה'.

הגליון הזה נכתב על ידי

מוה"ר ר' עזריאל יהודא וויטריאל הי"ד
לחל השמחה השרויה במעונו
בתולדת בנו למול טוב

לעילוי נשמת
כ"ק הגה"צ רבי משה מרדכי בן הגה"צ רבי ישעיהו וצוק"ל
אב"ד וואדקערט יצ"ו – כמ"ם פרי משה
נשתלח ביום כ"ז אב תש"ש לפ"ק - תנצ"ב

מוה"ר ר' צבי שטייף הי"ד
לחל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למול טוב